

Lausunto opetusministeriön keskustelumuistioon *Tekijänoikeuden suuntaviivoja*

Suomen elokuvaohjaajaliitto, Selo lausuu seuraavassa vain kysymyksistä, jotka koskettavat välittömästi elokuva-alaa. Toivomme kuitenkin myös kauaskantoisemman ja laajemman keskustelun tekijänoikeuksista ja niiden perusteista jatkuvan.

2.2.3. Teknologiakehityksen vaikutukset

Muistio viittaa ristivetoon sen välillä tulisiko oikeuksien painopisteen olla tuottajien ja jakelijoiden vai tekijöiden puolella. Pelkkä tekninen mahdollisuus levittää teoksia yhä useampia kanavia ei riitä syyksi siirtää oikeuksien painopistettä tuottajien ja jakelijoiden suuntaan. Oikeuksien painopisteen on syytä olla tekijöillä, jotta heillä jatkossakin säilyisi mielekäs neuvotteluasema luovan työnsä hyödyntämisestä. Muistio mainitsee, että sopiminen ja prosentit ovat tekijän kannalta olennainen kysymys. Näin on ja siksi tekijänoikeuslain tulisi jatkossakin suojata tätä teoksen alullepanijan neuvotteluasemaa suhteessa tuottajiin ja levittäjiin. Lisääntyvien ja monipuolistuvien levityskanavien on hyödytettävä myös tekijöitä.

Teknisten suojakeinojen oikeudellisen suojan olemassaolo on mielekäs myös tekijöiden kannalta, sikäli että se osaltaan turvaa taloudellisesti kannattavan ja turvallisen monikanavaisuuden. Myös *European audiovisual observatory'n* ja *French Directorate for the Development of Media'n* tuore tutkimus ns. Video on Demand palveluista toivoo operaattorien puolelta suurempaa läpinäkyvyyttä levitystoiminnasta, jotta oikeudenomistajien ja kuluttajien luottamus uusiin levitystapoihin vakiintuisi.

2.2.4 Tekijänoikeudesta esitetty kritiikki

Tekijänoikeuden intressipainopiste on väärä

Väite on paikkansapitämätön, sillä tekijänoikeudella on keskeinen merkityksensä myös kulttuuripoliittisena instituutiona. Tekijänoikeuslain suojaamat teokset ovat merkittävältä osin taiteellisen työn tuloksia ja siten itseisarvoisia. Taiteellinen työ on yhteismitatonta teollisuuden, kaupan ja viennin ration kanssa, sillä sitä ei voida arvioida ja säännellä vain taloudellisten näkökohtien valossa. Tekijänoikeusasiat on syytä säilyttää opetusministeriössä.

2.4.4 Kuluttajanäkökulma

Siitä teosten yksityisestä kopioinnista, jota ei ole teknisesti rajoitettu tai jonka kohdalla tekniset rajoitukset eivät käytännössä ole tehokkaita ja suojausten kierto on näin sallittua, tulee periä hyvitysmaksu. Kotimaisessa järjestelmässä tällä on aivan erityinen merkitys, sillä rahoja kanavoidaan suoraan luovan työn tukemiseen.

2.5.1 Yksityinen kopiointi

Nykyinen säädöstapa, joka rajaa yksityiseen käyttöön otettujen kopioiden määrän muutamaaan, on tyydyttävä. Oikeuskäytännön tehtävänä on määrittää tarkemmat rajat.

Hyvitysmaksu korvaa kaikkea sellaista suojattuihin teoksiin kohdistuvaa kopiointia, joka on tapahtunut tekijänoikeuslakiin sisältyvän teoksen yksityistä kopiointia koskevan lain nojalla, riippumatta tekniikasta, teoslajeista tai mahdollisesta kopion tekemisen jälkeisen käytön määrästä.

Kuluttajille ja laitevalmistajille tulee merkittävää taloudellista hyötyä yksityisen kopioinnin tuottamasta teosten paremmasta käytettävyydestä. Hyvitysmaksun perusteena on ensisijaisesti tarkasteltava tämän hyödyn arvoa, se on kuluttajien harjoittaman kopioinnin motiivi ja tämä lisähyöty saa kuluttajat ostamaan yhä uusia kopioinnin mahdollistavia laitteita.

Hyvitysmaksun määrä ja kohdentaminen tulee määritellä tutkimusten avulla. Kuinka paljon kuluttaja yksityiseen käyttöön valmistamaansa kopiota käyttää, ei saa vaikuttaa hyvitysmaksun suuruuteen. Teoksen ostohintakaan ei riipu siitä kuinka paljon kuluttaja teosta katsoo tai kuuntelee.

Milloin kysymyksessä on sellainen uusi televisio-ohjelman lähetys- tai välitystapa, joka edellyttää uutta sopimista ja korvausta?

Missä määrin "vanhat" lähetysoikeussopimukset kattavat lähettämisen uusissa lähetyjärjestelmissä?

Jos lähetysoikeussopimuksissa ei ole nimenomaisesti ja yksiselitteisesti sovittu uusista jakeluteistä, ne eivät voi myöskään niitä kattaa.

Tekijöiden on voitava perusoikeussuojansa mukaisesti sopia teostensa jakelun ehdoista kun syntyy uusi ja kilpailuoikeudellisesti erillinen relevantti jakelumarkkina jossa esimerkiksi saatetaan yleisön saataville teoksia,.

"Vanhojen" lähetysoikeussopimusten alaa ei voida tulkinnalla laajentaa niiden alkuperäistä merkitystä laajemmalle uusille relevanteille markkinoille, tämä merkitsisi "vanhojen" sopimusten mukaiselle käyttäjäosapuolelle kilpailua vääristävän edun saamista ja tämä saattaisi pelkästään uusilla jakeluteillä toimivat yritykset perusteetta huonompaan asemaan.

Seurauksena olisi myös laitton hintasääntely (hintaregulaatio)

Ei myöskään ole selvää, että uusia jakeluteitä koskevat sopimukset syntyvät nimenomaan lähettäjäyritysten ja oikeudenhaltijoiden välille. Sopimukset voivat syntyä myös muiden jakelua harjoittavien ja teoksia hyödyntävien yritysten (kuten operaattorit) ja oikeudenhaltijoiden välillä.

Mikäli lainsäädännöllä ryhdytään niputtamaan eri markkinoiden korvauksia, tällä saattaa olla vakavia perus- ja kilpailuoikeudellisia seuraamuksia.

2.5.5. Yksilöllinen sopiminen ja oikeuksien kollektiivihallinnointi

Pitäisikö elokuvaamisoikeutta koskeva olettamäsäännös muuttaa nykyisiä elokuvan markkinoita vastaaviksi?

Ei pitäisi, muistio viittaa siihen, että säädöksen taustalla on heikomman osapuolen, eli tässä tapauksessa tekijän suoja, joka on voimassa oleva sopimusoikeudellinen periaate. Kotimainen sopimuskulttuuri on vaihtelevaa ja alan käytännöt paikoin vakiintumattomia, ja juuri tästä syystä säännöstä tarvitaan.

Lisäksi on syytä pitää mielessä, että 'elokuvan nykyiset markkinat' kattavat vain osan kotimaisesta elokuvatuotannosta. Elokuva on myös taidemuoto ja kaikki sen piirissä aikaansaadut teokset eivät ole eikä niiden tarvitsekaan olla laajasti kaupallisesti hyödynnettävissä.

Suomen elokuvaohjaajaliitto, SELO ry